

Anna Sieczko

Rekreacja w agroturystyce i turystyce wiejskiej ze szczególnym uwzględnieniem dawnych gier i zabaw

Ekonomiczne Problemy Usług nr 79, 265-274

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anna Sieczko

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

**REKREACJA W AGROTURYSTYCE I TURYSTYCE WIEJSKIEJ
ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM
DAWNYCH GIER I ZABAW**

Wstęp

Turystyka wiejska i agroturystyka umożliwiają regenerację sił fizycznych i psychicznych przez odpoczynek w środowisku wiejskim od codziennych, pośpiesznych zajęć. Przebywanie na wsi pozwala na zapoznanie się z typowymi zajęciami wiejskimi, zarówno związanymi z chowem zwierząt gospodarskich (żywienie zwierząt, dojenie, pielęgnacja oraz inne), jak i uprawami roślinnymi (np. pielenie, sianokosy), czyli ściśle powiązanymi z agroturystyką. Jest również sposobem uczestniczenia w wydarzeniach, jakie mają miejsce na terenie gminy, takich jak dożynki, festyny, święta religijne i innych. Podstawowymi usługami obu form jest oferowanie miejsc noclegowych oraz wyżywienia turystom, natomiast do usług uzupełniających zalicza się zajęcia rekreacyjne organizowane zarówno w obrębie gospodarstwa agroturystycznego, jak i na terenach wiejskich. Za rekreację powszechnie uznaje się zajęcia podejmowane w czasie wolnym dla odpoczynku, pomnażania zdrowia, rozrywki i samodoskonalenia, obejmujące wszystkie formy aktywności [*Podstawy rekreacji...*, 2002]. Rekreacja może więc mieć formy czynne związane z wysiłkiem fizycznym lub psychicznym oraz bierne, na przykład opalanie się, oglądanie telewizji. Wybór zależy zarówno od wieku, płci, indywidualnych zapotrzebowań, jak

i oferty turystycznej. Obecnie turyści często oczekują od kwaterodawców konkretnych propozycji, uznając je wręcz za niezbędny element oferty. Ważne więc wydaje się przygotowanie takiej oferty, która byłaby nie tylko bogata w różne formy aktywności, ale również umożliwiała nawiązanie do miejscowej kultury, folkloru, zwyczajów, tradycji i była charakterystyczna dla danego regionu. Każdy region bowiem ma własną, nigdzie indziej niewystępującą kulturę, dzięki której oferta może być nie tylko atrakcyjna, ale też niepowtarzalna, a przez to konkurencyjna.

Celem artykułu jest prześledzenie ofert gospodarstw agroturystycznych i turystyki wiejskiej pod względem informacji o rekreacji ruchowej i twórczej. Skupiono się na tych formach, ponieważ ściśle zależą one od kwaterodawcy. Zbadano oferty umieszczone w Internecie na portalach agroturystycznych. Badania przeprowadzono w dniach 23 i 25 marca 2011 roku. Wskazano również na możliwości poszerzenia oferty o dawne gry i zabawy. Nawiązują one bezpośrednio do tradycji regionu, a przez to są unikatowe i niepowtarzalne, mogą również przyczynić się do wzrostu konkurencyjności kwater agroturystycznych i turystyki wiejskiej.

1. Rekreacja w turystyce wiejskiej i agroturystyce

Różnorodność klasyfikacji form działalności w czasie wolnym utrudnia podanie uniwersalnej typologii rekreacji. Można zatem wyodrębnić rekreację fizyczną (ruchową), twórczą, kulturalną, rozrywkową. Wszystkie formy znalazły odzwierciedlenie w turystyce wiejskiej i agroturystyce.

Rekreacja fizyczna ma genezę w grach i zabawach ludowych. Doniosłą rolę w jej rozwoju odegrała Komisja Edukacji Narodowej oraz Henryk Jordan, twórca ogrodów i placów zabaw. Formy rekreacji ruchowej są różnorodne. Może nią być gimnastyka, ale również gry terenowe, gry i zabawy ruchowe, kolarstwo, kometka, koszykówka, siatkówka, lekkoatletyka, łyżwiarstwo, narciarstwo, palant, piłka ręczna, pływanie, strzelanie z wiatrówki i łuku, tenis stołowy, tor przeszkód. Podstawowymi formami rekreacji twórczej są natomiast zajęcia plastyczne (malowanie, rysowanie, prace artystyczne z różnych tworzyw), zajęcia muzyczne (gra na instrumentach, taniec, udział w chórze), zajęcia z majsterkowania, zajęcia modelarskie, fotograficzne i filmowe, zajęcia techniczno-radiowe oraz motoryzacyjne [Napierala i wsp., 2009]. Rekreacja twórcza

w połączeniu z rekreacją fizyczną wpływa na kształtowanie pełniejszej osobowości. Rekreacja kulturalno-rozrywkowa pozwala natomiast wypoczywać przez czytelnictwo, rozrywki umysłowe (konkursy, zagadki, krzyżówki), film, teatr oraz imprezy kulturalne i artystyczne, do których należą na wsi festyny, zabawy ludowe, widowiska [[Napierala i wsp., 2009].

W obecnych czasach wzrastają oczekiwania w stosunku do form rekreacji, co ma niewątpliwy wpływ na wybór oferty turystycznej. Ta z kolei, zwłaszcza w agroturystyce i turystyce wiejskiej, jest związana z umiejętnościami i kreatywnością usługodawców, ale również innymi czynnikami, na przykład ekonomicznymi czy przestrzennymi. Na potencjalnych klientów oddziałuje również czynnik ekonomiczny oraz potrzeby, zainteresowania, moda, umiejętności i oczywiście wiek. Spowodowało to, że formy rekreacyjne zawarte w ofertach są różnorodne i powszechnie dostępne. W zakresie rekreacji ruchowej najczęściej proponuje się turystom formy aktywności oparte na walorach przyrodniczych. Są to spacer, jazda na rowerze, jazda konna, sporty wodne, ale również wędkarstwo czy bezkrwawe safari. W kwaterach dostępne są powszechnie place zabaw dla dzieci, brodziki i coraz częściej baseny, trampoliny, korty tenisowe, boiska do gry w piłkę, stoły do ping-ponga itp. Jeżeli chodzi o rekreację twórczą, oferowane są warsztaty garncarskie, plecionkarskie, tkackie czy malarskie. Imprezy kulturalno-rozrywkowe są organizowane przez władze samorządowe, stowarzyszenia lub organizacje turystyczne, rzadziej przez poszczególnych kwaterodawców.

Opisane rodzaje aktywności są ogólnie dostępne, a zatem nie przyczyniają się do wzrostu konkurencyjności w tak dużym stopniu, jak by sobie tego życzyli usługodawcy. Wyjątkiem jest rekreacja twórcza, ponieważ może nawiązywać do regionu, a wykorzystując lokalne wzornictwo, tradycje czy metody, staje się niepowtarzalna.

2. Gry i zabawy elementem produktu agroturystycznego i turystyki wiejskiej

Niedocenionym potencjałem, możliwym do wykorzystania zarówno w turystyce wiejskiej, jak i agroturystyce, mogą być gry i zabawy nawiązujące do tradycji regionu. Są one o tyle godne polecenia, że nie wymagają dużych nakładów pieniężnych na ich realizację, a umożliwiają poszerzenie oferty o unikatowe

we elementy. Wymagają jednak kreatywności i osobistego zaangażowania kwatrodawców. Zabawom i grom towarzyszą przeżycia emocjonalne i duże zaangażowanie uczuciowe. Charakteryzuje je radość, zadowolenie, co sprzyja wypoczynkowi i odprężeniu. Mogą wpływać na rozwój cech charakteru, zwłaszcza dzieci, takich jak samodzielność, pomysłowość, panowanie nad sobą, dokładność, zdyscyplinowanie i śmiałość, przyczyniają się do działania w zespole, rozwijają duch koleżeństwa. Łączą ruch z umysłem, umożliwiając przeżycie czegoś niezwykłego. Do dobrze rozpowszechnionych form zalicza się następujące:

- a) gry i zabawy dla dzieci na terenie gospodarstw agroturystycznych, wykorzystujące zazwyczaj specyficzne urządzenia (piaskownice, baseny, huśtawki i coraz częściej sprzęt sportowo-rekreacyjny);
- b) gry i zabawy terenowe, czyli biegi i marszobiegi na orientację, labirynty i tory przeszkód, podchody, biegi patrolowe, wyścigi terenowe, rajdy quadów itp.;
- c) inne gry i zabawy rekreacyjne na terenie kwatery, na przykład ringo, bule, minigolf, dwa ognie, palant.

Mniej popularne są tak zwane gry fabularne. Są to gry nowej generacji oparte na dziełach współczesnej fantastyki (książek, filmów, gier komputerowych). Przykładem są LARP (Live Action Role Play) czy MORKON, oparte na motywach i postaciach dzieł J.R.R. Tolkiena [Smoleńska, 2006].

Do rzadkości należy wykorzystanie w rekreacji ruchowej tak zwanych gier i zabaw pastwiskowych. Warto tu zwrócić uwagę, że współczesne dzieci i młodsze nastolatki zatraciły umiejętność zabawy w „coś” na rzecz zabawy „czymś”. Łatwo dostępne zabawki zwykłe, edukacyjne, interaktywne itp. spowodowały, że dzieci do zabawy potrzebują rekwizytów. Gdy są ich pozbawione, często nie wiedzą, co ze sobą zrobić, przybiegając do rodziców z zapytaniem: w co się mamy bawić. Dawniej dzieci nie miały tego dylematu, znały bowiem przeróżne gry i zabawy niewymagające żadnych rekwizytów, wystarczył kamyk, patyk czy kawałek sznurka.

Jeszcze w pierwszej połowie XX wieku zabawy dzieci na wsi odbywały się na marginesie obowiązków gospodarskich. Obowiązki polegały na wypasaniu krów, kóz, owiec i ptactwa domowego, dlatego miejscem zabaw były pastwiska. Zabawy i gry różniły się w zależności od regionu. Jeżeli zabawa była znana w całej Polsce, to w poszczególnych regionach miała różne odmiany. Gry i zabawy często były osobne dla chłopców i dziewcząt, przy czym w grach

i zabawach dla chłopców ważne było wykazanie się sprytem, zręcznością, refleksem, a u dziewcząt przeważały zgadywanki. Były też gry koedukacyjne, jak na przykład „wilk i gąski”. Niezwykle ciekawe były gry i zabawy dziewcząt uczących się, a pochodzących z bogatszych rodzin i przebywającej poza domem, „na pensjach”. Wymagały one bowiem pewnej wiedzy ogólnej, obycia towarzyskiego, spostrzegawczości, sprytu, elokwencji czy poczucia humoru [Mazur, 2011].

Gry i zabawy pochodzące jeszcze z początków XX wieku mogą być swoistą inspiracją dla właścicieli gospodarstw agroturystycznych. Włączenie ich do oferty umożliwia zaznajomienie dzieci i młodzieży z obyczajami regionu i jego tradycjami. Wydaje się, że nie tylko przyczyni się to do ich przypomnienia, lecz może podnieść atrakcyjność form rekreacji dostępnej w agroturystyce i turystyce wiejskiej. Będzie to jednak wymagało od kwaterodawców samodzielnego zebrania informacji od starszych mieszkańców wsi, jak wyglądały gry i zabawy w czasach ich dzieciństwa. Niekiedy pomocna może być wizyta w regionalnym skansenie. Dla przykładu, w Skansenie Wsi Lubelskiej prowadzone są warsztaty „Zabawy pastwiskowe towarzyszące pasionce”. Można tam zapoznać się z takimi zabawami, jak derkacz, gąski, ducza, gra w kamyczki, kółko graniaste, uciekaj myszko, stary niedźwiedź mocno śpi, mam chusteczkę haftowaną [Piekarńiak, 2011].

Muzeum Wsi Mazowieckiej zaznajamia z oryginalnymi grami i zabawami wielkanocnymi. Są one skierowane do całej rodziny. Wiele uciechy dostarczy gra „w kręgla”. Jest to gra drużynowa, polegająca na przerzuceniu kręgla na stronę przeciwnika. Można również zobaczyć, jak wygląda turlanie jaj z pagórka. Atrakcją jest również „huśtawka wielkanocna”. Do drugiej wojny światowej mieszkańcy mazowieckich wsi budowali w Wielką Sobotę huśtawki z drewna o kilkumetrowej wysokości. W Poniedziałek Wielkanocny bujano się na nich na stojąco parami. Wierzono, że zapewni to zdrowie, a przede wszystkim uchroni od bólu głowy przez cały rok [http://www.mwmskansen.pl/index.php?s=Gry_i_zabawy_wielkanocne, 2011].

Muzeum Zabawek i Zabawy w Kielcach prowadzi 45-minutową lekcję dla uczniów V i VI klas szkoły podstawowej i gimnazjum na temat „Zabawy i zabawki jako element edukacji regionalnej”. Lekcja ma za zadanie pomóc zrozumieć młodszemu pokoleniu własne korzenie i kształtować regionalizm.

Dawne gry i zabawy powinny wzbogacać ofertę gospodarstw agroturystycznych i turystyki wiejskiej. Mogą poszerzyć ofertę istniejących specjali-

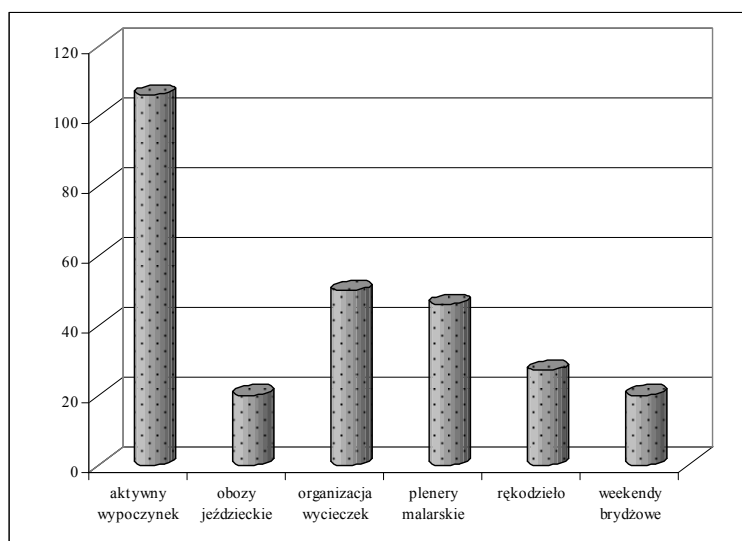
stycznych gospodarstw, zwłaszcza wyspecjalizowanych w edukacji, gdzie zwiedzanie gospodarstwa łączy się z warsztatami praktycznymi, ale także z programem rekreacyjno-sportowym. Powinny być też elementem gospodarstw specjalizujących się w szeroko rozumianej kulturze ludowej, a także niemających określonej specjalizacji, ale poszukujących niskonakładowych możliwości zwiększenia swojej atrakcyjności.

3. Formy rekreacji w gospodarstwach agroturystycznych i turystyki wiejskiej dostępne w ofercie internetowej

Turyści szukający dla siebie ofert na wsi mogą skorzystać z informacji umieszczanych na portalach internetowych. Do wyboru jest portal prowadzony przez Polską Federację Turystyki Wiejskiej – www.agroturystyka.pl, oraz portale www.agrowakacje.pl czy www.wakacje.agro.pl. Do mniej znanych portali należą: agroturystyka.gmina.pl i www.e-agro.pl. Można również skorzystać z największego polskiego serwisu aukcyjnego – allegro.pl.

W poszukiwaniu różnorodnych form rekreacji najbardziej przydatny wydaje się portal www.agroturystyka.pl, umożliwia bowiem skorzystanie z wyszukiwarki kwater pod kontem oferty specjalnej i spośród 17 kryteriów wybrać, określony sposób rekreacji. Są to: aktywny wypoczynek, obozy jeździeckie, organizacja wycieczek, plenery malarskie, rękodzieło, weekendy brydżowe. Zestawienie ofert przedstawiono na wykresie 1. Wyszukiwarka kwater jest tak skonstruowana, że dostępne oferty mogą występować kilka razy pod poszczególnymi kryteriami. Najliczniejszą grupę ofert znajdziemy pod kryterium „aktywny wypoczynek”. Po jej szczegółowym przeanalizowaniu okazało się, że zawarte są tam oferty przynależne do pozostałych zdefiniowanych grup. Następną grupą gospodarstw są gospodarstwa „organizujące wycieczki”. Jednak tylko w dwóch gospodarstwie w ofercie znalazły się usługi przewodnickie. W pozostałych były informacje o możliwości wycieczek w okolicy. Na trzeciej pozycji pod względem liczebności ofert znalazła się grupa gospodarstw w kategorii „plenery malarskie”. W dostępnym opisie dość trudno było wyszukać tę formę rekreacji twórczej, pomimo umieszczenia gospodarstw właśnie w tej kategorii. Według opisu tylko jedno gospodarstwo oferowało prace manualne – naukę rzeźbienia w drewnie, plenery malarskie lub majsterkowanie w stolarni. Pod kryterium „rękodzieło” znalazło się 27 gospodarstw. Było to gospodarstwo

wymienione powyżej, czyli te, które oferowały naukę rzeźbienia i plenery malarskie, oraz jeszcze, zachwalające „hobby gospodarzy: rzeźba w drewnie, gobeliny, wędkarstwo”. W pozostałych gospodarstwach nie było ani słowa o rękodziele. Po wyborze kryterium „obozy jeździeckie” i „weekendy brydżowe” otrzymano po 20 obiektów. Wydawało by się, że w opisie gospodarstw na pewno znajdziemy informację adekwatną do kryterium. W kategorii obozy jeździeckie 6 gospodarstw oferowało owe usługi, czyli naukę jazdy konnej i obozy jeździeckie, a 2 tylko przejażdżkę bryczką, wozem czy nawet karetą, w jednym stadnina koni znajdowała się w pobliżu, natomiast w pozostałych nie było ani słowa o wymienionym kryterium. W gospodarstwach znajdujących się w kategorii „weekendy brydżowe” ani jedno nie wspomniało o tych weekendach.

Wykres 1. Formy rekreacji w ofertach gospodarstw agroturystycznych i turystyki wiejskiej znajdujących się na portalu www.agroturystyka.pl

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.agroturystyka.pl, 2011.

Na portalu www.agrowakacje.pl w zakładce „inne wymagania” możliwe jest wybranie tylko dwóch form rekreacji: „plenery malarskie” oraz „rzemiosło, sztuka ludowa”. W pierwszej grupie znalazły się 34 obiekty, w drugiej 33. Każ-

de gospodarstwo umieszczało krótką wzmiankę o sobie, następnie musiało dostosować się do schematu zawartego w portalu, ale umożliwiającemu potencjalnemu turyście porównanie ofert gospodarstw. Kwaterodawca umieszczał informację, „dlaczego warto do niego przyjechać”. Komunikat o plenerach malarzkich zamieściło tylko 4 kwaterodawców. Pozostali umieszczali informacje niemające nic wspólnego z tą formą rekreacji twórczej, lecz z rekreacją ruchową, czyli: jazdę konną, spacer, jazdę rowerową, grzybobranie, wędkowanie oraz sporty wodne. Wszyscy za to gwarantowali kontakt z wiejską przyrodą. W drugiej kategorii: „rzemiosło, sztuka ludowa”, tę formę rekreacji za swój atut uznało 13 kwaterodawców. Znalazły się następujące rodzaje działalności: haft (4), prace twórcze (1), malowanie na szkłe i drewnie (1), lepienie z gliny (2), rzeźbiarstwo (1), filcowanie (1), wyplatanie wikliny (1), suche bukiety (1), obróbka lnu (1). Dwóch kwaterodawców zamieściło informację o spotkaniach z twórcami ludowymi. Pozostałych 18 nie umieściło żadnej informacji nawiązującej do kategorii, w której się znaleźli. Podobnie jak na portalu www.agroturystyka.pl, wyszukiwarka była tak skonstruowana, że te same oferty ukazywały się pod poszczególnymi kryteriami. Każdy kwaterodawca jako atut wymieniał formy rekreacji ruchowej, natomiast portal nie umożliwiał wyboru takiego kryterium.

Portal www.wakacje.agro.pl ma identyczne oferty jak portal www.agrowakacje.pl. Oba znajdują się pod tym samym adresem IP, co wskazuje na tę samą lokalizację fizyczną oraz wykorzystanie tej samej bazy danych.

Portal agroturystyka.gmina.pl daje bardzo małe możliwości przeglądania ofert pod kątem rekreacji. Dostępne jest tylko kryterium „na konie”. Po jego wyborze wyświetla się 5 ofert gospodarstw. Cztery z nich oferują jazdę konną, a jedno nic o niej nie informuje.

Portal www.e-agro.pl nie umożliwia przeglądania ofert pod kątem rekreacji, podobnie jak allegro.pl.

Zakończenie

W obecnych czasach wzrastają oczekiwania turystów wobec form rekreacji, co niewątpliwie wpływa na wybór oferty turystycznej. Kwaterodawcy powszechnie oferują więc zarówno formy rekreacji ruchowej, jak i twórczej. Pragnąc zwiększyć swoje możliwości dotarcia do potencjalnego klienta, umieszczają

swoje oferty w poszczególnych kategoriach, pomimo braku takiej specjalistycznej oferty.

Wyspecjalizowane portale nie ułatwiają poszukiwania potencjalnemu turyście ofert pod kątem specjalistycznych form rekreacji. Na portalu www.agroturystyka.pl jest najwięcej opcji. Turysta ma możliwość zarówno wyboru pod kątem rekreacji ruchowej jak i twórczej. Portale www.wakacje.agro i www.agrowakacje.pl dają możliwość wyboru tylko pod kątem rekreacji twórczej, a [agroturystyka.gmina.pl](http://www.agroturystyka.gmina.pl) – tylko pod kątem rekreacji ruchowej. Żadnej możliwości wyboru pod kątem rekreacji nie ma na portalu www.e-agro.pl oraz na serwisie aukcyjnym allegro.pl.

W ofercie bardzo rzadko występuje wzmianka o grach i zabawach. Na portalu www.agroturystyka.pl wspomniano o nich tylko dwóch kwaterodawców. W pierwszym przypadku było to sformułowanie: „ciekawe zabawy edukacyjne”, w drugim: „gry i zabawy towarzyskie”, brakowało natomiast dokładniejszej informacji.

Rekreacja twórcza może nawiązywać do tradycji regionu. W opisie ofert znajdujących się na portalach zabrakło tego powiązania. Wymieniano formy owej rekreacji bez dodatkowych szczegółów. Ponadto były one tylko rozszerzeniem usług oferowanych przez kwaterodawców, a nie głównym produktem powiązaniem z regionem. Jeżeli występowało nawiązanie do regionu, to do przyrody lub kuchni.

Portale wyspecjalizowane w ofertach turystycznych nie powinny ograniczać się do przedstawienia konkretnych kategorii. Dobrym rozwiązaniem byłoby rozbudowanie baz danych w taki sposób, aby można było wyróżniać nowe kategorie, na przykład związane z dawnymi gram i zabawami. Konieczne jest też aktualizowanie bazy danych ofert. Możliwe jest, że takie rozwiązania zainspirowałyby kwaterodawców do rozszerzenia swoich oferty.

Literatura

- Napierala M. i wsp., *Klasyfikacja i analiza form rekreacji*, w: *Wybrane zagadnienia z podstaw rekreacji i turystyki*, red. M. Napierala i in., Ośrodek Rekreacji, Sportu i Edukacji w Poznaniu, Bydgoszcz 2009.
- Mazur T., *Na wygonie i w salonie – dawne zabawy dziecięce*, <http://cywilizacja.ien.pl/?id=481>, 2011.

Piekarniak E., *Gry i zabawy ciekawą propozycją na przerwy śródlekcyjne i zajęcia ruchowe*, <http://www.sp14.lublin.pl/publikacje/epiekarniak.htm>, 2011.

Smoleńska O., *Rekreacja ruchowa w programach imprez agroturystycznych*, w: *Strategia rozwoju turystyki w Polsce lata 2007–2013 – założenia teoretyczne jako inspiracja dla praktyki*, red. S. Bosiacki, B. Raszka, AWF w Warszawie, Warszawa 2006.

Podstawy rekreacji i turystyki, red. S. Troczek-Werner, AWF, Wrocław 2002.

www.mwmskansen.pl/index.php?s=Gry_i_zabawy_wielkanocne, 2011.

www.agroturystyka.pl, 2011.

www.agrowakacje.pl, 2011.

www.wakacje.agro.pl, 2011.

agroturystyka.gmina.pl, 2011.

www.e-agro.pl, 2011.

allegro.pl, 2011.

RECREATION IN AGRITOURISM AND RURAL TOURISM WITH PARTICULAR REFERENCE TO THE OLD GAMES AND AMUSEMENTS

Summary

The article examines offers of hospitable farms and rural tourism in terms of information about active and creative recreation. It is focused on these forms as they are strictly dependent on the landlords. Article examines the offers presented on the websites of agritourism portals. It indicates possibilities of expanding offers by the old games and amusements. They refer directly to the traditions of the region and therefore are unique and unrepeatable.

Translated by Aneta Grabowska